

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح ملی توسعه هوش مصنوعی»

سهیلا خردمندنیا

مشخصات طرح

دوره دوازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۲۴۸

دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن

گروه توسعه فناوری و
تولید دانش بنیان

مشخصات گزارش:

نوع گزارش:

- ☒ طرح / لایحه
- ☐ راهبردی
- ☐ نظارتی
- ☐ پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

۳۱۰۲۰۵۹۶-۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۴/۱۰

چکیده

کشورها همگام با توسعه سریع فناوری‌های هوش مصنوعی، نسبت به اتخاذ سیاست‌های متناسب، توجه ویژه‌ای دارند. در کشور ما نیز با تأکید مقام معظم رهبری مبنی بر قرار گرفتن در زمره ۱۰ کشور برتر دنیا، برنامه‌ریزی‌ها برای توسعه، تنظیم‌گری و کاربست این فناوری سرعت بیشتری به خود گرفته است. از این‌رو، ضروری است زیرساخت‌های قانونی این حوزه با هدف تعیین و هماهنگ‌سازی ساختارهای حکمرانی و نهادی، تأمین هرچه سریع‌تر زیرساخت‌های فنی و عملیاتی مورد نیاز و استفاده از ظرفیت‌های نظارتی مجلس شورای اسلامی در مسیر تقویت ضمانت اجرا و نظارت بر اجرا و عملکرد نهادهای متولی شکل گیرد. در طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت ۲۴۸، چالش‌های اساسی در جریان توسعه هوش مصنوعی از جمله تسهیل دسترسی به داده، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و نیروهای متخصص این حوزه و تأمین مالی سریع و ضروری به کمک دولت و بخش خصوصی، تا حدودی مدنظر قرار گرفته و مواد متعددی در قالب ساختارسازی نهادی یا تقویت ساختارهای موجود با هدف نظم‌بخشی و هم‌افزایی فعالیت دستگاه‌های اصلی متولی و همچنین اقدامات حمایتی یا تسهیل‌گرانه مطرح شده‌اند. در عین حال، توجه به لایه «بنیادین» در قالب مطالعات راهبردی و طرح‌های پیش‌ران هوش مصنوعی به عنوان اساس استقلال و قدرت فناوریانه کشور، از نقاط قوت طرح است. لذا، پیشنهاد می‌شود با کلیات طرح موافقت شده و برخی مواد طرح با رفع ایرادها و انجام اصلاحات مورد نیاز، تقویت شوند [۱].

۱. مقدمه

فناوری‌های مرتبط با هوش مصنوعی فصل مشترک تمامی کلان‌روندهای آتی فناوری در دنیا هستند. از این‌رو، کشورها این موضوع را مسئله مهم آینده دانسته و اهتمام ویژه‌ای به تدوین و اجرای سیاست‌های توسعه هوش مصنوعی دارند. در این راستا، اولین اقدامات مجلس شورای اسلامی در ایجاد زیرساخت‌های قانونی توسعه هوش مصنوعی، با تصویب حکمی در قالب بند «ج» ماده (۶۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت مبنی بر مکلف کردن دولت به تدوین برنامه ملی توسعه هوش مصنوعی و «به‌منظور تعیین چارچوب‌ها و سازوکار تعامل تمامی ذی‌نفعان، فراهم کردن دانش و زیرساخت‌های دانش فنی، اجتماعی، اخلاقی و حقوقی، ترویج و افزایش آگاهی در مورد کارکردهای هوش مصنوعی در زمینه‌های مختلف و خطرات بالقوه آن» شکل گرفت [۲]. در ادامه هم‌زمان با جلسات کارشناسی کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی و دعوت از ذی‌نفعان برای شناخت ابعاد موضوع و دریافت نظرات و پیشنهادها، در نهایت طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت (۲۴۸) در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۲۹ اعلام وصول شد [۳].

با توجه به چشم‌انداز کشور در مسیر توسعه و به‌کارگیری هوش مصنوعی و ضرورت‌های رسیدن به آن، این طرح ماهیت تسهیلگری و پرداخت به الزامات توسعه هوش مصنوعی را دنبال می‌کند و اقدامات تنظیم‌گرانه و نهادی نیز در این راستا تدوین شده‌اند.

حبیب‌اله ظفریان، میلاد بیگی (ناظران علمی)؛ همکاران: سیدمسعود شریفی، ایمان اکبری «دفتر مطالعات حکمرانی»؛ روح‌اله مکارم، یحیی مزروعی «دفتر مطالعات حقوقی»؛ سیدعلی محسنیان، عبدالرحیم قاسمی‌نژاد «دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش»؛ یحیی مرتب «دفتر مطالعات مدیریت»؛ رضا لطفی «دفتر مطالعات اقتصادی»؛ طه اکرمی، بهادر غلامی «دفتر مطالعات سیاسی»؛ نفیسه حاجی صفری (صفحه‌آرا)؛ زهره عطاردی (ویراستار ادبی).

در این طرح رفع چالش‌های اساسی در جریان توسعه هوش مصنوعی از جمله تسهیل دسترسی به داده، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و نیروهای متخصص این حوزه و تأمین مالی سریع و ضروری به کمک دولت و بخش خصوصی، تا حدودی مدنظر قرار گرفته و مواد متعددی در قالب ساختارسازی نهادی یا تقویت ساختارهای موجود و اقدامات حمایتی یا تسهیلگرانه در راستای پرداخت به این موضوعات مطرح شده‌اند. همچنین این طرح تلاش کرده است از ظرفیت‌ها و نهادهای ایجاد شده توسط قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ در راستای حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و شرکت‌های دانش‌بنیان هوش مصنوعی استفاده کرده و اتصال لازم را با آن برقرار کند [4].

در طرح مذکور، قرار است سازمان ملی هوش مصنوعی به‌عنوان نهاد تسهیلگر و هماهنگ‌کننده، سازوکارهای لازم را به‌منظور تعامل و هم‌افزایی بین متولیان اصلی از جمله شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی فضای مجازی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ایجاد کند.

علاوه‌براین، با توجه به تخصصی و متمرکز بودن این سازمان بر موضوع هوش مصنوعی، می‌تواند محور اصلی پرداخت به توسعه لایه بنیادین هوش مصنوعی قرار گرفته و با بهره‌مندی از ظرفیت نهادهای تخصصی از جمله معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری، سایر نهادهای اجرایی و ظرفیت‌های کشور را در این رابطه همسو سازد. البته قابل ذکر است که حوزه دفاعی و نظامی دارای ویژگی‌های خاص خود هستند و از دامنه شمول قانون مستثنا می‌شوند. از این‌رو، اولویت اصلی بر ایجاد یک ساختار چابک و مستقل زیرنظر رئیس‌جمهور و متمرکز بر توسعه هوش مصنوعی با استفاده از ظرفیت‌هایی است که تاکنون توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی ایجاد شده و سازمان باید به‌لحاظ عملیاتی از اختیارات، منابع کافی و قدرت تعامل با کلیه متولیان و ذی‌نفعان برخوردار باشد.

۲. بررسی تفصیلی طرح ملی هوش مصنوعی

در جداول ۱ و ۲ بررسی مواد این طرح به صورت کلی و تفصیلی به همراه پیشنهادات آمده است.

جدول ۱. خلاصه «طرح ملی توسعه هوش مصنوعی مصوب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی»

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده ۱			*	
ماده ۲			*	
تبصره ۱	*			
تبصره ۲	*			
تبصره ۳		*		
ماده ۳			*	
ماده ۴_الف	*			
ماده ۴_ب	*			
ماده ۴_پ	*			
ماده ۴_ت			*	
ماده ۴_ث			*	
ماده ۴_ج	*			
ماده ۴_چ	*			
ماده ۴_ح			*	
ماده ۵_الف			*	
ماده ۵_ب			*	
ماده ۵_پ	*			
ماده ۵_ت		*		
ماده ۵_ث	*			
ماده ۵_ج	*			
ماده ۵_چ	*			

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
تبصره ۱			*	
تبصره ۲	*			
ماده ۶_الف			*	
ماده ۶_ب	*			
ماده ۶_پ			*	
ماده ۶_ت		*		
ماده ۶_ث	*			
ماده ۷_الف			*	
ماده ۷_ب			*	
ماده ۷_پ			*	
ماده ۷_ت	*			
تبصره ۱			*	
تبصره ۲	*			
ماده ۸_الف	*			
ماده ۸_ب			*	
ماده ۸_پ	*			
ماده ۹_الف	*			
ماده ۹_ب	*			
تبصره ۱	*			
تبصره ۲	*			
ماده ۹_پ			*	
ماده ۹_ت			*	
ماده ۱۰	*			
ماده ۱۱	*			
ماده ۱۲_الف			*	
ماده ۱۲_تبصره			*	
ماده ۱۲_ب			*	
ماده ۱۳_الف	*			
ماده ۱۳_ب			*	
ماده ۱۳_پ			*	

جدول ۲. تفصیلی «طرح ملی هوش مصنوعی مصوب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی»

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهاری نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
ماده (۱)	اصطلاحات به کار رفته در این قانون در معانی مشروح زیر است:					
(۱)	هوش مصنوعی: توانایی ماشین که با استفاده از یادگیری، استنباط الگوها و ارتباط بین داده‌ها بمنظور تحقق عملکردهای نظام‌مند اهداف تعیین شده، امکان پیش‌بینی، تولید محتوا یا تصمیم‌گیری و ارائه توصیه را می‌دهد هوش مصنوعی شامل سه سطح، محدود (طراحی شده برای وظایف خاص)، عمومی (توانایی تفکر همانند انسان) و فراجهانی (فراتر از هوش انسانی) است. هوش مصنوعی زیستی (بیولوژیکی) و کوانتومی نیز شامل این تعریف است.					

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
(۱)	لایه بنیادین: این لایه شامل زیرساخت‌ها اعم از سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، پایگاه‌های داده، الگوریتم‌ها، نمونه‌ها (مدل‌ها)ی پایه، فلسفه هوش، پردازنده‌ها اعم از ریزالکترونیکی (میکروالکترونیکی)، زیستی (بیولوژی) و کوانتومی است. تسلط بر این لایه، کلید اصلی قدرت، پیشرفت و استقلال در عرصه هوش مصنوعی است.	■			عبارت «تسلط بر این لایه، کلید اصلی قدرت، پیشرفت و استقلال در عرصه هوش مصنوعی است.» فاقد مؤلفه تعریف است و قابلیت حذف شدن را دارد.	حذف عبارت «تسلط بر این لایه، کلید اصلی قدرت، پیشرفت و استقلال در عرصه هوش مصنوعی است.»
(۱)	لایه کاربری: محصولات و خدمات نهایی مبتنی بر هوش مصنوعی ازجمله سامانه‌های تشخیص چهره، پردازش صوت و تصویر، دستیارهای صوتی، یا الگوریتم‌های پیش‌بینی مستقر بر روی لایه بنیادین که برای حل مسائل خاص یا ارائه خدمات مشخص به کاربران نهایی طراحی می‌شود.	■			عبارت «مسائل خاص» مبهم است. پیشنهاد حذف یا تغییر آن به عبارت دیگر داده می‌شود.	محصولات و خدمات نهایی مبتنی بر هوش مصنوعی ازجمله سامانه‌های تشخیص چهره، پردازش صوت و تصویر، دستیارهای صوتی، یا الگوریتم‌های پیش‌بینی مستقر بر روی لایه بنیادین که برای حل مسائل خاص مسئله یا ارائه خدمات مشخص به کاربران نهایی طراحی می‌شود.
(۱)	عاملیت فنی: ظهور و تقویت توانایی سامانه‌های هوش مصنوعی، در اثرگذاری مستقل و فراگیر بر جهان و فراتر از کنترل و نیت اولیه انسانی است.	■			این تعریف دارای ابهام و دارای ابهام و مغایر بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است. کلمه «کنترل» مغایر اصل (۱۵) قانون اساسی است.	عاملیت فنی: ظهور و تقویت توانایی سامانه‌های هوش مصنوعی، در اثرگذاری مستقل و فراگیر بر جهان و فراتر از وایپاش (کنترل) و نیت اولیه انسانی است.
(۱)	فروپستی فناوریانه: اتکای بیش از حد عموم افراد جامعه به ابزارها و خدمات فناوریانه خاص، تا جایی که انجام وظایف و دستیابی به اهداف فردی یا اجتماعی، بدون در دسترس بودن آن فناوری ناممکن باشد.	■				
(۱)	طرح‌های متن باز: طرح‌هایی که کد اصلی و منبع آنها تحت یک مجوز قانونی قابل دسترسی است و امکان بهره‌برداری از طریق تغییر، به‌روزرسانی و بهبود آن برای هر فردی از کاربران فراهم است.	■				
(۱)	توسعه‌دهنده: شخص حقیقی یا حقوقی که یک سامانه هوش مصنوعی را با هدف عرضه آن در بازار یا به خدمت گرفتن آن طراحی یا توسعه می‌دهد.	■				
(۱)	مخاطره و سطح آن: میزان مخاطرات احتمالی سامانه‌های هوش مصنوعی علیه حقوق و آزادی‌های مشروع، حریم خصوصی و سلامت عمومی و اخلاقی جامعه و ارزش‌های اجتماعی که به‌صورت کم‌مخاطره، مخاطره محدود، پرمخاطره و بسیار پرمخاطره، قابل دسته‌بندی می‌شود.	■			لازم است چارچوب‌های کلی وجه تمایز سطوح مشخص شود. باین‌حال، با توجه به تغییرات سریع هوش مصنوعی و الزامات و ملاحظات خاص کشورها در تعیین سطوح مخاطره متناسب با شرایط کشور، پیشنهاد می‌شود چارچوب‌های کلی مورد توجه قرار گیرد و جزئیات و مصادیق آن در احکام بعدی در قالب تدوین دستورالعمل‌ها دنبال شود.	مخاطره و سطح آن: میزان مخاطرات احتمالی سامانه‌های هوش مصنوعی علیه حقوق و آزادی‌های مشروع، حریم خصوصی و سلامت عمومی و اخلاقی جامعه و ارزش‌های اجتماعی که در چارچوب‌هایی مشتمل بر شفافیت، مسئولیت‌پذیری، رعایت حریم خصوصی، دست‌کاری شناختی/ رفتاری و یا رتبه‌بندی و برجسته‌سازی افراد، اشتغال و دسترسی عادلانه به خدمات عمومی و رعایت استانداردهای ملی تولید قطعات و کالاهای ایمن، به‌صورت کم‌مخاطره، مخاطره محدود، پرمخاطره و بسیار پرمخاطره، قابل دسته‌بندی می‌شود.
	توصیه‌نامه اخلاقی هوش مصنوعی: مجموعه‌ای از اصول اخلاقی برای طراحی، توسعه و استفاده مسئولانه از هوش مصنوعی است.	■				
ماده (۲)	با هدف تقویت مشارکت ذی‌نفعان و متولیان توسعه هوش مصنوعی و با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای ملی راهبری هوش مصنوعی تشکیل و اعضای آن به‌شرح زیر است: ۱. رئیس‌جمهور به‌عنوان رئیس شورا ۲. رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی به‌عنوان دبیر شورا ۳. معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری ۴. دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی	■			با توجه به زمینه‌ها و ابعاد مختلف مخاطرات احتمالی سامانه‌های هوش مصنوعی غیربومی و نیز اهمی بحث توسعه هدفمند هوش مصنوعی در آموزش و پژوهش پیشنهاد می‌شود به‌ترتیب دبیر شورای عالی امنیت ملی، و یک نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری به‌عنوان ناظر ۲۷- دبیر شورای عالی امنیت ملی	پیشنهاد می‌شود، اعضای زیر به ترکیب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی اضافه شود: ۲۴- یک نفر نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون صنایع و معادن و یک نفر عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری به‌عنوان ناظر ۲۷- دبیر شورای عالی امنیت ملی

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	۵. دبیر شورای عالی فضای مجازی ۶. وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات ۷. وزیر علوم، تحقیقات و فناوری ۸. وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۹. وزیر صنعت، معدن و تجارت ۱۰. رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ۱۱. وزیر اطلاعات ۱۲. وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ۱۳. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۴. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۱۵. وزیر آموزش و پرورش ۱۶. وزیر امور اقتصادی و دارایی ۱۷. رئیس سازمان اداری استخدامی ۱۸. رئیس سازمان برنامه و بودجه ۱۹. رئیس سازمان نظام صنفی رایانه‌ای ۲۰. رئیس صندوق توسعه ملی ۲۱. رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران یا نماینده تام‌الاختیار ۲۲. نماینده شورای عالی حوزه‌های علمیه ۲۳. دو نفر شخص حقیقی به پیشنهاد دبیر شورا و حکم رئیس شورا به مدت ۴ سال ۲۴. یک نفر نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون صنایع و معادن به‌عنوان ناظر ۲۵. یک نفر نماینده قوه قضائیه به‌عنوان ناظر ۲۶. رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران					
(۲)	تبصره «۱» - رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی با حکم رئیس‌جمهور تعیین می‌شود.	■				
(۲)	تبصره «۲» - مصوبات شورا با رأی اکثریت وزیران عضو شورا و تأیید و ابلاغ رئیس‌جمهور لازم‌الاجراست.	■				
(۲)	تبصره «۳» - دبیر شورا مجاز است با توجه به دستور جلسات شورا، از سایر ذی‌نفعان غیرعضو جهت اخذ نظر کارشناسی دعوت به عمل آورد.	■			افزایش حضاران جلسه تصمیم‌گیری را مشکل می‌کند و خلاف نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم است. همچنین، احتمال لابی‌گری و فساد در سطوح بالا از سوی ذی‌نفعان خواهد بود و مغایر با بند «۱» اصل سوم قانون اساسی است	<u>حذف تبصره «۳»</u>
(۲)	الحاقی				با توجه به اهمیت مشارکت همه‌جانبه ذی‌نفعان و فعالان باید در این زمینه بندی وجود داشته باشد تا از طریق آن جامعه فعال در جریان آخرین تحولات و تصمیمات قرار گرفته و مشارکت فعالی در تصحیح مسیر حرکت کشور داشته باشند همکاران دفتر سیاسی نیز به این مهم اذعان دارند به‌علاوه در نظر گرفتن اختیار طبقه‌بندی اسناد برای رئیس شورا که رئیس‌جمهور است؛ برای این امر کفایت می‌کند لذا، بندی پیشنهاد می‌شود مشابه این بند در ماده (۱۱) قانون بانک مرکزی مصوب ۱۴۰۲ مجلس شورای اسلامی نیز مسبقاً به سلبه است	تبصره «۳» - به‌منظور ارتقای شفافیت، اعتماد عمومی و مشارکت ذی‌نفعان، کلیه صورت‌جلسات، مصوبات و گزارش‌های کارشناسی شورای ملی راهبری هوش مصنوعی، به‌جز مواردی که به تشخیص رئیس شورا دارای طبقه‌بندی امنیتی یا محرمانه باشند، باید حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز از تاریخ تصویب، از طریق پایگاه رسمی دبیرخانه شورا به‌صورت عمومی منتشر شود.
(۲)	الحاقی				با توجه به شرایط و روندهای خاص حاکم بر فعالیت‌های نظامی و حفظ محرمانگی، پیشنهاد می‌شود سامانه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با توسعه هوش مصنوعی در حوزه نظامی، از دامنه شمول قانون خارج شوند.	پ- سامانه‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های هوش مصنوعی که توسط بخش‌های نظامی و دفاعی توسعه یافته یا استفاده می‌شوند از شمول این قانون مستثنا هستند.

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
ماده (۳)	بهمانطور تحقق اهداف توسعه هوش مصنوعی، «سازمان ملی هوش مصنوعی» در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی زیر نظر رئیس‌جمهور فعالیت می‌کند. سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است ظرف مدت ۳ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، اساسنامه سازمان را به‌عنوان دبیرخانه شورا تدوین و پس از تأیید شورای ملی راهبری هوش مصنوعی به تصویب هیئت‌وزیران برساند.	■			جهت تصریح ماهیت حقوقی سازمان پیشنهاد می‌شود عبارت «به‌عنوان یک سازمان مستقل» اضافه شود.	بهمانطور تحقق اهداف توسعه هوش مصنوعی، «سازمان ملی هوش مصنوعی» به‌عنوان سازمان مستقل در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی زیر نظر رئیس‌جمهور فعالیت می‌کند.
ماده (۴)	وظایف و اختیارات سازمان ملی هوش مصنوعی به‌شرح زیر است: الف- پیگیری مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ب- ارائه پیشنهاد در تدوین لوایح بودجه سنواتی به سازمان برنامه و بودجه مرتبط با سرفصل‌های حوزه هوش مصنوعی دستگاه‌های متولی ب- تدوین و به‌روزرسانی برنامه توسعه هوش مصنوعی و پیشنهاد تقسیم کار دستگاه‌های متولی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ت- تشکیل مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی ث- تشکیل مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی ج- بررسی، تأیید و نظارت بر برنامه‌های هوش مصنوعی دستگاه‌های متولی چ- ارزیابی و پایش عملکرد دستگاه‌های متولی هوش مصنوعی خ- نماینده رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران در مجامع و همکاری‌های بین‌المللی مرتبط با فناوری‌های هوش مصنوعی	■			با توجه به اینکه متن طرح پیشنهادی، سازمان را در بالاترین سطح و ذیل رئیس‌جمهور قرار داده است و برای حفظ جایگاه عالی مراکز مذکور در ماده‌های (۵ و ۷) پیشنهاد می‌شود بندهای «ت و ث» ماده (۴) اصلاح شود و ماهیت حقوقی مراکز ذیل سازمان مشخص شود. در بند «خ»، سازمان ملی هوش مصنوعی نماینده کشور در مجامع و همکاری‌های بین‌المللی در نظر گرفته است. براساس بند «ا» ماده (۱) و مواد (۳) و (۵) قانون وظایف وزارت امور خارجه: فراهم آوردن موجبات و زمینه‌های شرکت و عضویت دستگاه‌های دولتی در مجامع، سازمان‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی و ایجاد تسهیلات لازم با همکاری و مشارکت دستگاه‌های ذی‌ربط و همچنین هماهنگی کلیه نهادها و ارگان‌های جمهوری اسلامی با وزارت امور خارجه در تنظیم مناسبات و برقراری هر نوع ارتباط با دول خارجی و انعقاد قرارداد و همکاری‌های فنی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و نظامی با کشورهای خارج و سازمان‌های بین‌المللی و تکلیف این وزارت بر ایجاد زمینه‌های لازم برای عقد قراردادها، عهدنامه‌ها، موافقت‌نامه‌ها و مقاوله‌نامه‌های دولت جمهوری اسلامی ایران با کشورهای جهان و سازمان‌های بین‌المللی؛ لذا، پیشنهاد می‌شود اقدامات سازمان با هماهنگی وزارت امور خارجه باشد.	ت- تشکیل مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی به‌عنوان زیرمجموعه خود و بدون شخصیت حقوقی مستقل ث- تشکیل مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی به‌عنوان زیرمجموعه خود و بدون شخصیت حقوقی مستقل خ- نماینده رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران در مجامع و همکاری‌های بین‌المللی مرتبط با فناوری‌های هوش مصنوعی در هماهنگی و همکاری با وزارت امور خارجه.
ماده (۵)	بهمانطور دستیابی به لایه‌های بنیادین توسعه هوش مصنوعی، مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری مکلف است به‌صورت سالانه با پایش و شناسایی فرصت‌ها، مزایا، نقاط ضعف و خلأهای فناورانه زیست‌بوم هوش مصنوعی کشور، طرح‌های ملی اولویت‌دار و پیشران را در محورهای مشتمل بر موارد زیر، تدوین نماید و پس از تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی، فراخوان کند. الف- طرح‌های توسعه مدل‌های بنیادی هوش مصنوعی مورد نیاز کشور در حوزه‌های مختلف ب- طرح‌های توسعه مدل‌های برهم‌زننده و نوظهور هوش مصنوعی پ- طرح‌های همکاری فناورانه بین‌المللی با نهادهای عمومی و خصوصی خارجی ت- طرح‌های اختصاصی و اقتدارآفرین هوش مصنوعی در عرصه‌های مختلف صنعتی، نظامی و امنیتی با همکاری	■			در بندهای «الف و ب»، کلمه «مدل» مغایر اصل (۱۵) قانون اساسی است و پیشنهاد می‌شود به کلمه «نمونه» تبدیل شود. - در بند «ت» با توجه به ویژگی‌های خاص طرح‌های نظامی و امنیتی و محرمانگی، فعالیت‌های این حوزه باید از دامنه شمول قانون خارج شوند. همچنین همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط دارای ابهام است و پیشنهاد حذف این حکم داده می‌شود. - در بند «ج»، کلمه «تدوین» با توجه به واژه «پیشنهاد» که بعد از آن آمده، ابهام دارد و پیشنهاد حذف داده می‌شود. به‌علاوه، جلب مشارکت پژوهشگاه‌ها، اندیشکده‌ها و مؤسسات پژوهشی در پیشنهاد و تدوین طرح‌های اولویت‌دار و پیشران موضوع ماده (۵) از ضروریاتی است که برعهده مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی، به‌عنوان بازوی پژوهشی شورای ملی هوش مصنوعی و راهبر امور پژوهشی این حوزه است. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود این	الف- طرح‌های توسعه <u>نمونه‌های</u> (مدل‌های) بنیادی هوش مصنوعی مورد نیاز کشور در حوزه‌های مختلف ب- طرح‌های توسعه <u>نمونه‌های</u> (مدل‌های) برهم‌زننده و نوظهور هوش مصنوعی پ- <u>پیشنهاد حذف</u> چ- <u>تدوین و پیشنهاد راهبردها و مصوبات در زمینه اخلاق و حقوق و مسئولیت‌های کیفری و مقابله با سبتره‌های عاملیت فناوری از طریق حفظ و تقویت محوریت عاملیت انسانی و تقویت نقش ساختارهای مردم‌سالار در مقابله با فروبستگی فناورانه</u> ح- <u>مطالعات راهبردی و تدوین</u> <u>راهبردهای کلان کشور در حوزه توسعه زیرساخت‌های داده‌ای و پردازشی جهت تصویب آن</u> <u>در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی</u> <u>الحاق تبصره- سازمان مکلف است به‌منظور ارتقای</u>

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	دستگاه‌های ذی‌ربط ث- ایجاد سازوکارهای لازم برای پیش‌بینی و مدیریت پیامدهای احتمالی جهش ناگهانی در توانمندی‌های هوش مصنوعی ج- تدوین و پیشنهاد راهبردها و مصوبات در زمینه اخلاق و حقوق و مسئولیت‌های کیفری و مقابله با سطردهای عاملیت فناوری از طریق حفظ و تقویت محوریت عاملیت انسانی و تقویت نقش ساختارهای مردم‌سالار در مقابله با فروبستگی فناورانه چ- طراحی و حمایت از راهبردهای مؤثر برای جلوگیری از انحصار و تمرکز قدرت در حوزه هوش مصنوعی مانند راهبردهای حمایت از طرح‌های متن باز، سیاست‌های پیشگیرانه مقابله با تحریم‌های احتمالی، راهبردهای تقویت اتحادیه‌های بین‌المللی با کشورهای همسو				مهم در متن قانون تصریح شود ذکر چنین موضوعی در قانون ضمن بسترسازی استفاده حداکثری از ظرفیت دانشی کشور در حوزه هوش مصنوعی، موجب انگیزه‌بخشی به مؤلفان این دست پژوهش‌ها و ارتقای جایگاه کشور از حیث تدوین آثار علمی در حوزه هوش مصنوعی خواهد شد.	<u>بهره‌وری و اثربخشی فعالیت مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی، ضمن بهره‌گیری از ظرفیت دانشگاه‌ها، مؤسسات و مراکز تحقیقاتی، سیاست‌پژوهی، اندیشگاہی و مطالعات راهبردی، اقدامات لازم را جهت تعامل با شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری به‌منظور پیشنهاد اولویت‌های پژوهشی مرتبط با این ماده را انجام دهد.</u>
(۵)	تبصره ۱۱- سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است طرح‌های پیشنهادی مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی این ماده را با اولویت اجرای کامل پروژه توسط بخش خصوصی، مشارکت عمومی- خصوصی و در موارد خاص و ضروری به‌صورت کامل انجام دهد.			■	سازمان ملی هوش مصنوعی در نقش راهبر و هماهنگ‌کننده است و مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه، ذیل این سازمان قرار دارد. لذا، سازمان ملی هوش مصنوعی باید بر تدوین راهبردهای ملی، ایجاد نقشه راه توسعه هوش مصنوعی و هماهنگی بین بخش‌های مختلف متمرکز شود و از ورود به وظایف اجرایی (از جمله طرح‌ها و پروژه‌های مرکز مذکور)، پرهیز کند پیشنهاد تصحیح تبصره داده می‌شود. همچنین استفاده از واژه «پروژه» مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی است. بیان «مشارکت عمومی- خصوصی» بدون تعیین ضابطه، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی است. با این حال، در قوانین مختلفی به‌طور صریح به عبارت مشارکت عمومی- خصوصی و یا مشارکت بخش خصوصی با دولت اشاره شده است (از جمله: قانون برنامه پنجم توسعه- قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۹۳، قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب ۱۳۹۵ و آیین‌نامه اجرایی مولدسازی دارایی‌های دولت مصوب ۱۴۰۱). همچنین لایحه «مشارکت عمومی- خصوصی» نیز در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۱۹ در مجلس اعلام وصول شده است. لذا پیشنهاد می‌شود، در متن این حکم، قید «با رعایت قوانین و مقررات موجود» اضافه شود.	<u>تبصره ۱۱-</u> مرکز ملی مطالعات راهبردی و <u>آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی مکلف است اجرای طرح‌های پیشنهادی موضوع ماده (۵) این قانون را با اولویت اجرای کامل طرح توسط بخش خصوصی و یا قراردادهای مشارکت عمومی- خصوصی و در صورت عدم تمایل بخش خصوصی، به‌طور کامل توسط دولت، با رعایت قوانین و مقررات موجود، برنامه‌ریزی نماید.</u>
(۵)	تبصره ۲- معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری مکلف است، طرح‌های منتخب اولویت‌دار مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی را به شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان جهت تصویب در چارچوب قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ را معرفی نماید.			■		
ماده (۶)	به‌منظور تأمین، توسعه و شبکه‌سازی زیرساخت‌های پردازشی در حوزه هوش مصنوعی، مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی ذیل وزارت			■	در صدر این ماده، ماهیت و شخصیت حقوقی این مرکز شفاف نیست. هرچند به‌نظر می‌رسد به‌عنوان یک ساختار مستقل زیر نظر وزارت ارتباطات شکل خواهد	به‌منظور تأمین، توسعه و شبکه‌سازی زیرساخت‌های پردازشی در حوزه هوش مصنوعی، مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی <u>در</u>

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	ارتباطات و فناوری اطلاعات به شرح وظایف زیر تشکیل می‌شود: الف- برنامه اهداف ظرفیت پردازی کشور در حوزه هوش مصنوعی مشتمل بر اقدامات اجرایی، تقسیم کار نهادی و زمان‌بندی ب- تدوین دستورالعمل حمایت و نحوه اشتراک‌گذاری و تجمیع ظرفیت‌های پراکنده پردازی در کشور پ- تدوین دستورالعمل نحوه حمایت و مشارکت در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه تأمین تجهیزات پردازی مورد نیاز کشور ت- تدوین دستورالعمل نحوه اعطای یارانه خدمات پردازی ث- تدوین دستورالعمل حمایت از تشکیل کارورهای (پراتورهای) خدمات پردازی هوش مصنوعی				گرفت و لذا باید تصریح شود از طرفی هدف هماهنگی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در تکالیف محوله این بند با برنامه‌ها و سیاست‌های مصوب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و سایر ارکان سازمان ملی هوش مصنوعی پیشنهاد می‌شود تصریح شود که فعالیت‌های این نهاد در چارچوب مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی باشد. بند «الف» این ماده، مبهم است و پیشنهاد بازنویسی جهت شفاف‌تر شدن آن داده می‌شود. - در بندهای «ب تا ت» تدوین دستورالعمل توسط مرکز به علت ماهیت تقنینی، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی است. - در بند «پ» مشارکت در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، مغایر اصل (۲۲) قانون اساسی نیز است.	چارچوب مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، بدون شخصیت حقوقی مستقل و با استفاده از ساختارها و ظرفیت‌های موجود در آن وزارتخانه به شرح وظایف زیر تشکیل می‌شود: الف- تدوین اقدامات اجرایی، تقسیم کار نهادی و زمان‌بندی اجرای اقدامات با هدف بهبود و افزایش ظرفیت‌های پردازی کشور در حوزه هوش مصنوعی ب- تدوین دستورالعمل نحوه حمایت و مشارکت در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه تأمین تجهیزات پردازی مورد نیاز کشور ت- پیشنهاد حذف ث- تبصره- کلیه دستورالعمل‌های این بند با تصویب و ابلاغ وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات لازماً اجراست.
ماده (۷)	به‌منظور تأمین امنیت و مدیریت مخاطرات سامانه‌های هوش مصنوعی، مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان پدافند غیرعامل، مرکز مدیریت راهبردی افتا و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است موارد زیر را انجام دهد: الف- تعیین مصادیق سطوح مخاطره و تدوین دستورالعمل دسته‌بندی و الزامات امنیت رایانیک سامانه‌های هوش مصنوعی و تأییدیه‌های مورد نیاز مبتنی بر سطح مخاطره به‌منظور تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ب- ارزیابی دوره‌ای سامانه‌های خارجی و داخلی هوش مصنوعی پر کاربرد براساس سطح مخاطره در بازه‌های زمانی ۶ماهه و اطلاع‌رسانی و انتشار عمومی آن پ- تدوین فرایندها و دستورالعمل‌های انتخاب و اعطای گواهینامه به آزمایشگاه‌های مرجع ت- ایجاد محیط‌های آزمون هوش مصنوعی با همکاری دستگاه‌های متولی و تنظیم‌گران بخشی برای شرکت‌های توسعه‌دهنده	■			از آنجاکه در ماده (۱) این طرح، «سلامت عمومی و اخلاقی جامعه و ارزش‌های اجتماعی» در تعریف مفهوم «مخاطره» مدنظر قرار گرفته و تعیین ضوابط و چارچوب‌های این موارد از حیث تخصصی و دستگاهی برعهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، پیشنهاد می‌شود در صدر ماده عبارت «با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» افزوده شود بندهای «الف و پ» مغایر اصل (۱۳۸) قانون اساسی است. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود عبارت «به‌منظور تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی» اضافه شود تا پس از تأیید اکثریت وزرای عضو شورا و ابلاغ رئیس‌جمهور، لازم‌الاجرا باشد. بند «الف» با موضوع تدوین الزامات امنیتی سامانه‌های هوش مصنوعی مغایر اصل (۱۷۶) قانون اساسی است. همچنین در انتشار سطح مخاطره سامانه‌های هوش مصنوعی رعایت ملاحظات محرمانگی باید مورد تأکید قرار گیرد.	به‌منظور تأمین امنیت رایانیک (سایبری) و مدیریت مخاطرات سامانه‌های هوش مصنوعی، مرکز ارزیابی و تأیید امنیت رایانیک سامانه‌های هوش مصنوعی با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان پدافند غیرعامل، مرکز مدیریت راهبردی افتا و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است موارد زیر را انجام دهد: الف- تعیین مصادیق سطوح مخاطره و تدوین دستورالعمل دسته‌بندی و الزامات امنیت رایانیک سامانه‌های هوش مصنوعی و تأییدیه‌های مورد نیاز مبتنی بر سطح مخاطره به‌منظور تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ب- ارزیابی دوره‌ای سامانه‌های خارجی و داخلی هوش مصنوعی پر کاربرد براساس سطح مخاطره در بازه‌های زمانی ۶ماهه و اطلاع‌رسانی و انتشار عمومی آن با رعایت ملاحظات محرمانگی پ- تدوین فرایندها و دستورالعمل‌های انتخاب و اعطای گواهینامه به آزمایشگاه‌های مرجع به‌منظور تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی ت- ایجاد محیط‌های آزمون هوش مصنوعی با همکاری دستگاه‌های متولی و تنظیم‌گران بخشی برای شرکت‌های توسعه‌دهنده
(۷)	تبصره «۱»- سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است کلیه فرایندهای تأیید سامانه‌های هوش مصنوعی را صرفاً از طریق درگاه ملی مجوزها و به‌صورت یکپارچه صادر نماید.	■			در تبصره «۱» پیشنهاد شده است تأیید سامانه‌های هوش مصنوعی و مجوزهای مورد نیاز، از طریق درگاه مجوزها و به‌وسیله سازمان ملی هوش مصنوعی صادر شود، اما دقیقاً مشخص نکرده که چه کسانی و در چه ابوری باید مجوز اخذ نمایند همچنین در تبصره «۲» بحث تبعیض بین صدور مجوز در سامانه‌های داخلی و خارجی مطرح است. لذا، پیشنهاد می‌شود متن تبصره «۲» تکمیل شود و به‌لحاظ اولویت، جای تبصره‌های «۱»	تبصره «۲»- سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است، کلیه فرایندهای تأیید سامانه‌های هوش مصنوعی را صرفاً از طریق درگاه ملی مجوزها و به‌صورت یکپارچه صادر نماید.
(۷)	تبصره «۲»- اعمال هرگونه محدودیت در صدور مجوز که منجر به تبعیض میان سامانه‌های هوش مصنوعی داخلی با خارجی و یا سامانه‌های هوش مصنوعی داخلی با یکدیگر گردد، ممنوع است.			■		تبصره «۱»- به‌کارگیری سامانه‌های هوش مصنوعی توسط دستگاه‌های اجرایی و یا برای ارائه خدمات عمومی، برحسب سطح مخاطره، ملزم به اخذ مجوزها و تأییدیه‌های مورد نیاز از مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی می‌باشند. اعمال هرگونه

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهاری نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
					و «۲» عوض شود.	محدودیت در صدور مجوز که منجر به تبعیض میان سامانه‌های هوش مصنوعی داخلی با خارجی و یا سامانه‌های هوش مصنوعی داخلی با یکدیگر گردد، ممنوع است.
ماده (۸)	بهمین منظور حفظ و ارتقای سرمایه‌های انسانی کشور در حوزه هوش مصنوعی					
(۸)	الف- وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی مکلفند با همکاری سازمان و با استفاده از منابع و امکانات در اختیار خود موارد زیر را انجام دهند: ۱. ایجاد و بازنگری سرفصل‌های آموزشی متأثر از تحولات مرتبط با هوش مصنوعی ۲. ایجاد بستر مناسب در مدارس و دانشگاه‌ها برای تقویت و همسوسازی پروژه‌های پژوهشی در حوزه هوش مصنوعی ۳. تدوین راهبردهای حمایت از دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های مرتبط با هوش مصنوعی			■		
۸	ب- بنیاد ملی نخبگان موظف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی و وزارت امور خارجه و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون موارد زیر را انجام دهد: ۱. تدوین دستورالعمل جذب و حمایت از متخصصین هوش مصنوعی در داخل و خارج از کشور ۲. تدوین دستورالعمل جذب نخبگان و دانشجویان برتر بهمین منظور ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی بالاتر			■	مرجع تصویب دستورالعمل جذب و حمایت از متخصصین هوش مصنوعی ایرانی در داخل و خارج از کشور تعیین نشده است و واگذاری آن به بنیاد ملی نخبگان خلاف اصل (۱۳۸) قانون اساسی است.	ب- بنیاد ملی نخبگان موظف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی و وزارت امور خارجه و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون موارد زیر را جهت تصویب وزرای مذکور در این بند انجام دهد: ۱... ۲...
۸	پ- وزارت رفاه و تعاون و امور اجتماعی مکلف است ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی، دستورالعمل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارتی صنایع وابسته به هوش مصنوعی را در چارچوب قانون نظام جامع آموزش فنی و حرفه‌ای مصوب ۱۳۹۶/۸/۲۴ تدوین و تصویب نماید			■		
ماده (۹)	بهمین منظور تسهیل دسترسی به داده‌های مورد نیاز توسعه هوش مصنوعی و توسعه بازار محصولات هوش مصنوعی					
(۹)	الف- کارگروه ویژه تبادل داده‌های هوش مصنوعی ذیل کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی مصوب ۱۴۰۱ تشکیل می‌شود. سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است با همکاری مرکز ملی فضای مجازی دستورالعمل اجرایی این کارگروه مشتمل بر اعضا، اختیارات، شیوه و حوزه عملکرد را به تصویب شورای عالی فضای مجازی برساند.			■		
(۹)	ب- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی، بازارگاه ملی هوش مصنوعی را با هدف عرضه داده‌های بخش عمومی مورد تأیید کارگروه ویژه موضوع بند «الف» و عرضه محصولات و خدمات هوش مصنوعی راهاندازی نماید			■		
(۹)	تبصره «۱»- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی ظرف مدت ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، دستورالعمل‌های فنی ایجاد بازارگاه را تدوین و به تصویب شورای اجرایی فناوری اطلاعات برساند			■		

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهاری نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
(۹)	تبصره «۲»- دستگاه‌های اجرایی مجازند با تأیید سازمان ملی هوش مصنوعی و رعایت احکام قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی مصوب ۱۴۰۱، نسبت به راهاندازی کاروران (ایراتور) بخشی داده با مشارکت بخش خصوصی اقدام نمایند	■				
۹	پ- سازمان ملی هوش مصنوعی، سازمان اداری و استخدامی کل کشور و سازمان برنامه و بودجه کل کشور مکلف‌اند با ایجاد کمیته مشترک ذیل دبیرخانه شورا و با همکاری دستگاه‌های اجرایی زیرنظر قوه مجریه ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون نسبت به تهیه دستورالعمل اجرایی کاربست هوش مصنوعی برای افزایش بهره‌وری، توانمندسازی و چابک‌سازی و کاهش زمان ارائه خدمات عمومی اقدام و به تصویب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی برسانند. سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است هر ۶ ماه یک‌بار گزارش عملکرد این بند را به کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی ارسال نمایند	■			کلمه کمیته غیرفارسی و مغایر اصل (۱۵) قانون اساسی است.	جایگزینی کلمه «کمیته» با کلمه « <u>کارگروه</u> »
(۹)	ت- انعقاد قراردادهای تبادل داده با اشخاص حقوقی متقاضی، در سقف تعرفه‌های مجاز و با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی و حفظ حریم خصوصی، برای کلیه دستگاه‌های اجرایی مجاز است. قیمت‌گذاری و تعرفه خدمات موضوعی این بند توسط کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تعیین می‌شود	■			احتمال مغایرت با اصول (۸۵) و (۲۲) قانون اساسی در بحث قیمت‌گذاری و تعرفه خدمات موضوعی این بند وجود دارد - در بند «ج» ماده (۵) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات مصوب ۱۳۸۲: تعیین سیاست نرخ‌گذاری بر کلیه خدمات در بخش‌های مختلف ارتباطات و فناوری اطلاعات و تصویب جداول تعرفه‌ها و نرخ‌های کلیه خدمات ارتباطی در چارچوب قوانین و مقررات کشور برعهده کمیسیون تنظیم مقررات گذاشته شده است. این امر در بند «ح» ماده (۶۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز تصریح شده و تعیین تعرفه در چارچوب قوانین و مقررات کشور با رعایت مصوبات شورای عالی فضای مجازی برعهده وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است.	ت- انعقاد قراردادهای تبادل داده با اشخاص حقوقی متقاضی، در سقف تعرفه‌های مجاز و با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی و حفظ حریم خصوصی، برای کلیه دستگاه‌های اجرایی مجاز است. قیمت‌گذاری و تعرفه خدمات موضوعی این بند توسط کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تعیین می‌شود
ماده (۱۰)	به‌منظور حمایت از کسب‌وکارهای توسعه هوش مصنوعی، کارکنان شاغل در شرکت‌های توسعه‌دهنده هوش مصنوعی مورد تأیید سازمان مشمول بند «ج» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان خواهند بود. آیین‌نامه اجرایی این ماده مشتمل بر دامنه شمول شرکت‌های موضوع این حکم و ضوابط دریافت حمایت فوق‌الذکر، ظرف ۳ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.	■				
ماده (۱۱)	به‌منظور استفاده از ظرفیت همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است با همکاری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و وزارت امور خارجه در چارچوب همکاری‌های بین‌المللی اقدامات زیر را انجام دهد: الف- حمایت از ایجاد مراکز و آزمایشگاه‌های مشترک هوش مصنوعی ب- توسعه سکویهای (پلتفرم‌های) آموزشی چندزبانه و	■				

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهاری نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	تبادل متخصص برای تربیت نیروی انسانی پ- تسهیل و حمایت از سرمایه‌گذاری مشترک برای توسعه و ترویج فناوری‌های هوش مصنوعی					
ماده (۱۲)	بمنظور تقویت نظام تأمین مالی حوزه هوش مصنوعی در کشور					در صورت رفع مغایرت با اصل (۷۵) و تأمین بار مالی، با محتوای ماده به شرح زیر موافقت می‌شود.
(۱۲)	الف- صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی وابسته به سازمان ملی هوش مصنوعی و به‌صورت مشارکت عمومی و خصوصی، تأسیس می‌گردد. سرمایه اولیه صندوق به میزان ۱۰۰ هزار میلیارد ریال تعیین می‌شود که سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است ظرف مدت دو سال منابع لازم برای تشکیل و افزایش سرمایه صندوق را در لایحه بودجه سنواری پیش‌بینی کند. اساسنامه صندوق شامل ارکان، وظایف، نحوه اختیارات، نحوه فعالیت، مدیریت و نظارت بر صندوق در چارچوب این قانون باید ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.				صندوق دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است. همچنین ماهیت این صندوق که دولتی یا غیردولتی بوده مبهم است. به‌نظر می‌رسد این صندوق دولتی است و با توجه به تبصره همین بند امکان کمک به افزایش سرمایه صندوق توسط بخش خصوصی و غیردولتی وجود دارد.	الف- صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی با یک شخصیت حقوقی مستقل ذیل سازمان ملی هوش مصنوعی و به‌صورت مشارکت عمومی و خصوصی، و به‌صورت دولتی تأسیس می‌گردد. سرمایه اولیه صندوق به میزان ۱۰۰ هزار میلیارد ریال تعیین می‌گردد که سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است ظرف مدت دو سال منابع لازم برای تشکیل و افزایش سرمایه صندوق را در لایحه بودجه سنواری پیش‌بینی کند. اساسنامه صندوق شامل ارکان، وظایف، نحوه اختیارات، نحوه فعالیت، مدیریت و نظارت بر صندوق در چارچوب این قانون باید ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.
(۱۲)	تبصره- علاوه بر اعتبارات مندرج در بودجه‌های سالانه کشور هرگونه کمک و سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی و شرکت‌های تابعه و وابسته دولت و نهادهای عمومی غیردولتی، صندوق توسعه ملی به صندوق مجاز است.				اطلاق وظیفه یا اختیار به صندوق توسعه ملی در تأمین مالی صندوق هوش مصنوعی مغایر اصول (۵) و (۵۷) قانون اساسی است و پیشنهاد حذف آن داده می‌شود.	تبصره- علاوه بر اعتبارات مندرج در بودجه‌های سالانه کشور هرگونه کمک و سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی و شرکت‌های تابعه و وابسته دولت و نهادهای عمومی غیردولتی، صندوق توسعه ملی به صندوق مجاز است.
(۱۲)	ب- سرمایه‌گذاری‌ها و هزینه‌های صورت گرفته ازسوی بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی کشور اعم از زیرساخت‌های پردازشی، توسعه الگوریتم‌ها و دادگان (دیتاست) و راه‌اندازی آزمایشگاه‌های مرجع، کمک به افزایش سرمایه صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی توسط بخش خصوصی با سرمایه‌گذاری مشترک با مدیریت صندوق، مشمول ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ و آیین‌نامه اجرایی آن می‌شود. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری مکلف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی دستورالعمل این بند را ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان برساند.				با توجه به اینکه طبق این طرح، صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی، زیرنظر سازمان ملی هوش و شورای ملی راهبری هوش مصنوعی تشکیل می‌شود؛ لذا، پیشنهاد می‌شود تهیه دستورالعمل این بند با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی جهت رعایت ملاحظات این سازمان و در هماهنگی با شورای ملی راهبری هوش مصنوعی باشد.	ب- سرمایه‌گذاری‌ها و هزینه‌های صورت گرفته ازسوی بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی کشور اعم از زیرساخت‌های پردازشی، توسعه الگوریتم‌ها و دادگان (دیتاست) و راه‌اندازی آزمایشگاه‌های مرجع، کمک به افزایش سرمایه صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی توسط بخش خصوصی با سرمایه‌گذاری مشترک با مدیریت صندوق، مشمول ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ و آیین‌نامه اجرایی آن می‌شود. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری مکلف است دستورالعمل این بند را ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان برساند.
ماده (۱۳)	الف- متن زیر به‌عنوان یک جزء به ماده (۱۱۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰ با الحاقات و اصلاحات بعدی آن الحاق می‌شود: تجهیزات، پردازنده‌ها و سخت‌افزارهای اختصاصی هوش مصنوعی که امکان تولید آن در کشور وجود ندارد با تأیید رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی				این حکم دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است. در صورت رفع مغایرت با اصل (۷۵) و تأمین بار مالی با محتوای ماده موافقت می‌شود.	الف- متن زیر به‌عنوان یک جزء به ماده (۱۱۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰ با الحاقات و اصلاحات بعدی آن الحاق می‌شود: تجهیزات، پردازنده‌ها و سخت‌افزارهای اختصاصی هوش مصنوعی که امکان تولید آن در کشور وجود ندارد با تأیید رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی شورای ملی راهبری هوش مصنوعی

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهاری نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	الحاق					تبصره- ورود اقلام موضوع بند «الف» این ماده به پیشنهاد رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی، نیازمند موافقت کلیه اعضای شورای ملی راهبری هوش مصنوعی است.
(۱۳)	ب- صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی مشمول بند «الف» ماده (۱۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ می‌شود.	■				
۱۳	پ- سازمان ملی هوش مصنوعی موظف است؛ عملکرد اجرای این قانون را در دوره‌های ۶ ماهه به شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.	■			با توجه به اینکه این بند به لحاظ محتوایی با بندهای پیشین خود مرتبط نیست پیشنهاد می‌شود در قالب ماده مجزا لحاظ شود. پیشنهاد می‌شود، سایر کمیسیون‌های مرتبط با موضوع نیز افزوده شوند.	ماده ۱۴- سازمان ملی هوش مصنوعی موظف است؛ عملکرد اجرای این قانون را در دوره‌های ۶ ماهه به شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و کمیسیون صنایع و معادن، کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری و کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

۳. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به ضرورت هماهنگ‌سازی نهادی، تأمین هرچه سریع‌تر زیرساخت‌های فنی و عملیاتی مورد نیاز و استفاده از ظرفیت‌های قانونی همچون تقویت ضمانت اجرا و نظارت بر اجرا و عملکرد نهادهای متولی، قانونگذاری در این حوزه لازم است و از این رو پیشنهاد می‌شود، کلیات طرح مورد تصویب قرار گرفته و در مراحل بعدی جزییات آن اصلاح شود.

منابع و مآخذ

۱. خردمندینا، سهیلا، اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح ملی هوش مصنوعی». ۱۴۰۴، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۲. قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳ — ۱۴۰۷) قابل دسترسی در خرداد ۱۴۰۴ از: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1809128>
۳. طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت ۲۴۸ قابل دسترسی در خرداد ۱۴۰۴ از: https://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/show/1822546
۴. قانون جهش تولید دانش بنیان. ۱۴۰۱ قابل دسترسی در خرداد ۱۴۰۴ از: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1745108>

گزیده سیاستی مدیریتی (پیامک منتخب):

پیشنهاد می‌شود کلیات «طرح ملی هوش مصنوعی» مورد تصویب قرار گیرد. جزییات آن مشروط به رفع ابهام و اصلاح برخی از مواد وفق جدول تفصیلی این گزارش، مورد تأیید است.